

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улуунун таһаары

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

"Улуус социальнай-экономическай, культурнай сайдытыгар, дьиз-кэргэн бигэ тирэхтээх буолуутугар уонна чөл олобу олохтоохунна дьахтар оруола" диэн улуус дьахталларын форума

УУРААХ

Улуус дьахталларын форума актыыбынай, прогрессивнай өйдөөх-санаалаах дьахтар аранатын түмэр, общественнай хамсааһын сайдытыгар, улуус социальнай-экономическай өттүнэн туруктаах буолуутугар, дьахталлар олобу-дьаһабы кытары сибээстээх проблемаларын быһаарыыга, дьиз-кэргэн бөбөрүтүгү, ийэ буолууну уонна оҕону араначчылааһыҥа улахан кылаатын киллэрэр. Дьахталлар түмсүүлэрин хамсаатар күүһүнэн буолар—бэйэ ураты социальнай, гражданскай, политическай интэриэһин дириҥик өйдөөһүн уонна ону күөмчүлээһинтэн көмүскээһин.

Биһиги, Форум кыттыылаахтара Саха сириг дьахталларын XI съездин ыгырытытын уонна уураабын олоххо киллэрингэ, 2002—2006 сылларга Саха сириг дьахталларын балаһыанньаларын тупсарарга туһуламмыт Саха Республикатын Правительствотын 281№-х уураабынан бэс ыйын 5 күнүнээди 2002 с. бигэргэтиллибит былаанын толорууга, СР Президентэ дьиз-кэргэн политикатыгар уонна "Саха сириг оҕолоро" программаларын олоххо киллэрингэ ыппыт үлэлэрин манньык сүрүн хайыскаларынан;

—ийэ уонна оҕо доруобуйатын араначчылааһын;
—дьахталларга үлэ миэстэтин тэрийин;
—чөл олобу олохтоохун;
—дьиз-кэргэн экономикатын сайыннарыы;
—"Сахам сирэ—XXI үйэ" хамсааһыҥа кыттыы;
—"Саха сириг ыччата—XXI үйэ" программаны олоххо киллэрин;

—лидер дьахталлары үүннэрин;
Дьүүлээһэн баран бэлэтибит;
1. Сүннүһүн үрдүк тэрээһиннээхтик барбыттарын:
—улуустаабы "Ийэ уонна оҕо" программа туолуута (2000—2004сс.);

—улууска араас тематикалаах конкурстарын тэрийин, республиканскай дьиз-кэргэн туһуламмыт конкурстарга кыттыы;

—"Чөл олох" улуустаабы программаны олоххо киллэрин;

2. Тэрийэр дьахталларга үгүс итэбэстэр баалларын. Ол курдук:

—Чурапчы улуунун төрүүр дьахталларын доруобуйата мөлтөөбүтүн. Улуустаабы киин балыһа иһинэн үлэтир дьиз-кэргэн былаанныыр отдел 2004 сылга көрдөрүүтүнэн төрүүр дьахталлар 39 бырыһааннара бүйөр, 23,5 бырыһааннара гинекологическай, 58,2 бырыһааннара хаан абыраһынын (анемия) ыарыһаларынан ыалдьалларын;

—Арыгыны, пивоны иһии 1 л. 1 киһиэхэ токситинэн улаалпытын. Ол көрдөрүүтүнэн хроническай алкоголизм дьахталлар ахсааннара республика, улуус үрдүнэн элбэбэтин;

—Ычмакка үлэлээх буолуу уонна илэҥ кэми атаарыы проблемалара өссө да сытыытык туралларын;

—Иитини үлэтигэр "Уолу уол курдук", "Кыһы кыыс курдук" иитиһи ыһааларыгар норуот муударатын, өбүгэ үгэстэрин тутуһуу ситэтэ суоҕун;

—Гражданскай общество тутуллар уонна сайдар кэмигэр дьахталлар правовой билиилэрэ намыһабын.

Сүрүн итэбэс быһыытынан улуустаабы дьахтар сэбиэтэ, үлэ тэрилтэлэрин иһинэн тэриллэр бастакы сүһүөх дьахталлар сэбиэтэрин үлэтин ситэ тэрийбэтэбин бэлэтибит.

Онон үөһэ бэлэтиһиннэргэ, секциялар киллэрбит сүбэ этиилэригэр уонна форум пленарнай чааһыгар этилибит этиилэргэ олобуран улуус дьахталларын форума ылынар:

УУРААХ:

1. Олохтоох бэйэни салайыныы органнара улуус общественноһын хамсааһыныгар дьахталлар оруолларын үрдэтигэ болҕомтону ууралларыгар сүбэлииргэ.

2. Улуус дьахталларын общественнай-педагогическай потенциалларын дьиз-кэргэннэ саха норуотун духовнай байынын уонна традицияларын сайыннарыыга түмэргэ.

3. "Саха дьахталларын балаһыанньаларын тупсарыы" концепцията олоххо кириитигэр утумнаахтык үлэлииргэ. Чурапчы улуунун дьахталларын доруобуйатын харыстыыр сыалтан благоустройствога туһуламмыт "Хатыҥ чаран" программа оҕоһуларын өйүүргэ.

4. "Тыа сириг дьахталлара уонна XXI үйэ" диэн улуус программатын дьүүлээһэн оҕорорго.

Бу программага сүрүннээн манньык тосхоллору киллэрэргэ:

—Үлэ коллективтарыгар, общественнай тэриллиилэргэ, орто уонна үрдүк үөрэх кыһаларыгар, орто оскуола-ларга тэриллибит дьахталлар активтарыгар юристар, учууталлар, психологтар, экономистар уонна медиктэр көмөлөрүн туһанан дьахтар олоһун бары эйгэтин хабар былааннаах үлэни ыттыы;

—Улууска дьахталлар общественнай хамсааһыннарын уонна чулуу дьахталлар үлэлэрин хаһыат, телевидение нөҕүө сырдатыы;

—Дьахталлар общественнай тэриллиилэрэ Грант ыларга анаан онорор проекттарыгар, программаларыгар уонна үлэтэ суох буолуу, үлэһэн хааччылыы проблемаларын ырытар научнай-аналитическай хабааннаах үлэлэригэр учунай дьахталлар ассоциацияларын көмөгүн тэрийин;

—Дьахталлар үлэлээх буолууларыгар, кинилэри үлэбэ көбүлээһингэ уонна сана үлэ миэстэлэрин таһаарыыга кэккэ дьахталлары ылыныы; улууска бытовое өнөлөрү онорор аналлаах иис дьизэлэрин, парикмахерскайдары,

салоннары тэрийэр сыалтан дьахталлар предпринимательствонан дьарыгырылары өйүүргэ;

—Чурапчы сэлэһиннэтигэр Оҕо Киинэ (Центр развития детского творчества) аһыллыан сөптөөх өрүттэрин үөртэти;

—Ийэлэр оҕолорун үтүө үгэстэргэ, киһи-аймах сайдыытын үрдүк ситиһиннэрин холбурдарыгар интэр-үөрэтэр тына ийэлэргэ үөрэхтээһини (педагогизация) былааннаан ыттыы;

—Саҥа үйэ дьахтара билиини кэм ирдэбиллэрин компьютернай үөрэхтээх, үрдүк информационнай культуралаах буоларын туһуттан үөрэтэр кииннэри тэрийин;

—Гражданскай общество ирдэбиллэригэр сөп түбэһиннэһэн правовой билии университетин үлэлэти;

5. Дьиз-кэргэн бөбө доруобуйалаах, чөл олохтоох буоларыгар ийэлэр эппиэтинэстэрин үрдэтэргэ.

6. Оҕо тыыннаах төрөппүттэрдээх сылдьан тулааһах буолуутун, көрүүтэ суох усул-таскил барыһынын туоратар сыалтан оҕо бырааба көмүскэһингэ дьахталлар общественнай тэриллиилэрин сүрүн үлэтэ буоларын ыйарга.

7. Бары тэрилтэлэргэ дьахтар сэбиэтин үлэтин сөргүтүн тэрийэргэ.

8. Дьахтар доруобуйата—нация кэскилэ буоларын учуоттаан улууска гинекологическай отделение аһылларын туруорсарга.

9. Чөл олох программатын салгыы сайыннарыыга сүбэлиир этиилэр: арыгы атылааһынын бэрээдэктээһин; чөл олохтоох нэһилиэккэ, тэрилтэлэргэ, ыччат ортотугар граны олохтоохуну көрөргө; ыһаары, кымыһы дэлэ-тэргэ.

10. Үлэ бириэмэтин харыстыыр сыалтан улуус хааччылар тэрилтэлэрин режимнэрин үлэһит дьонго табыгастаах тына уларытарга.

11. Өбүгэ үгэһигэр олобуран оҕону иитини сүрүннүүргэ "Арчы" дьизтин улуус уһуйааннарын базала-рыгар тэрийэригэр үөрэхтээһин управлениетыгар сүбэлииргэ.

12. Эр киһи, аҕа оруолун үрдэтигэ:

—"Тойон сүбэлэри" нэһиликтэргэ, тэрилтэлэргэ тэрийэллэригэр сүбэлииргэ;

—Абалар конференцияларын улуус үөрэҥиригэр управлениета сый ахсын интэриэһинэй формалар тэрийэ-ригэр уонна уолу уол курдук, кыһы кыыс курдук интэр-уһуобуйалары олохтуурга этии оҕорорго.

ЧУРАПЧЫ УЛУУНУН
ДЬАХТАЛЛАРЫН ФОРУМА.

ЧУРАПЧЫ УЛУУНУН ДЬАХТАЛЛАРЫН ФОРУМУН КЫТТЫЛААХТАРЫН ЫҢЫРЫЫЛАРА

Ытыктабыллаах улуус бары олохтоохторо!

Биһиги, бүгүҥнү түмсүү кыттыылаахтара, дьахтар, ийэ киһи обществого, дьиз-кэргэннэ ороолун үрдүктүк сыаналыыбыт. Ол курдук, XXI үйэ сабаланытыгар улууспут социальнай-экономическай туруга бөбөрүтүгэр үөрэхтээһин, культура, духовность сайдытыгар дьахталлар сүҥкэн улахан кылааты киллэристилэр.

Күн бүгүн тыа сиригэр тутаах дьонуна дьахталлар буолаллар. Ол курдук, дьиз-кэргэн политиката государственнай таһымна тахсарыгар, дьаһал олоххо кириитигэр биһиги ийэлэрбит кыттыылары кырата суох. Нэһилиэнньэ олохун таһыма үрдүүрүгэр ытыллар дьиз-кэргэн экономикатын сайыннарыыга Чурапчы дьахталлара, ийэлэр үлэлээн-хамсаан бэйэ бородууксуйатын атыылаан, дохот киллэриннэллэр, үлэ миэстэтин таһаарыналлар, оҕолорун үлэбэ, үтүө үгэскэ уһуйаллар. Онон биһиэхэ Чурапчыга, саха ыалын экономика дьиз өйдөбүл бигэ туруктаахтык кириитин бэлэтибит. Үтүө дьыала хамсааһыныгар ийэлэр үлэлэрэ үгүс. Нэһилиэккэ дьону-сэргэни түмээччи, субуотунньугу, үлэни тэрийээччи, үбү-аһы, спонсоры булааччы, аһы-үөлү астааччы — биһиги мааны Дьалбар хотуттарбыт буолаллар. Кинилэр көмөлөрүнэн кэккэ сылларга үтүө бачымынан 200 тахса объект үлэбэ кириитин бэлэтибит. Улууспут дьахталлара олох ара-

ас хайыскаларыгар ситиһиннээхтик үлэлиилэрин таһынан, общественнай хамсааһыннары илээн-сабалаан нэһилиэнньэ ортотугар үгүс өрүттээх үлэни ытталлар, дьон-сэргэ кыһалбатын быһаарыыга көмөлөһөллөр.

Билигин рынок сыһыаннаһыларыгар барыта үүт-тураан буолбатах. Олох ыарахан өрүттэригэр, сизр-майгы сатарыйытыгар ийэлэр бэйэбит санаабытын этэрибит, бу дьыалаба кыттыһарбыт — бу биһиги эбээһинэспит, ытык ээспит буолар. Биһиги, бүгүҥнү форум кыттыылаахтара, Республикабыт Президентэ, Правительствотун, улууспут дьаһалтата ытар кэскиллээх политикатын биһирэбит уонна нэһилиэнньэбит, кэннээри ыччаныт олоҕо тупсарын туһугар ынырыы ылынабыт.

Улууспут бары олохтоохторугар:

—Киһи эт-хаан өттүнэн доруобай эрэ буоллабына үлэлиир, айар-тутар, олох олоһор. Доруобуйа харыстабылыгар сабаламмыт реформалары табатык өйдөөн бэйэ доруобуйатын көрүнүбүтүн, общество бүтүүнүн доруобуйатын харыстааһынна көдүүстээх үлэни тэрийиһин. Ол курдук сыллата ытыллар Доруобуйа национальнай күнүгэр — эбдигирдэр сүүрүү күннэригэр маассабайдык кыттыабын.

—Чэгиэн өй-санаа, сизр-майгы чөл буоларыгар кизн кэпсэтиһини таһаарыахха, куһаҥ дьаһалыктары, содур

быһыылары утары хамсаныылаах дьаһаллары ылы-ныабын;

—Бары сүбэбитин холбоон түмсүүлээхтик дьаһанан олохтот инники кэскилин торумнуубут;

—Общество тирэбэ — ыал. Ийэ, аҕа оҕотун иититигэр үлэни таптааһынна, үөрэххэ, билигэ-көрүүгэ тардыһыыга, сизр-майгы өттүнэн ситигэ-хотууга, аҕа саастаахтары ытыктааһынна күннэтэ сыралаах кыһамныларын ууралларыгар бабарабыт;

—Биллэрин курдук, ханнык бабарар омок дьону-сэргэтэ ахсаан өттүнэн эбиллэр эрэ буоллабына, бу омок кэскилэ кэниир, уйгута тупсар. Күн бүгүн улууспут демографическай көстүүтэ киһини өрдүбэт. Ангардас оҕо төрөөһүнэ былырын баччага 329 эбит буоллабына, быйыл 301 оҕо төрөөтө. Онон эдэр дьоммутун элбэх оҕолор өйгө-санаага иитиһин, кинилэргэ анал көмөнү көдүүстээхтик тэрийиһин.

Бүгүҥнү форум кыттыылаахтара, биһир дойдулаахтар-бытыгар туһаайан этэбит: биһиэхэ ким даҕаны бэлэм олоҕу онорон, кэскилбитин тэрийэн биэрэ суоҕа. Онон өйбүтүн-санаабытын күүрктэтин, үлэни-хамнаһы күүһүрдүн, тапталлаах Чурапчыбыт сайдарын туһугар, иннибит дьизин эрэллээхтик хаамыабын, саха омок аатын үрдүктүк тутуобун, байылыат олоҕу оҕостуобун.

По всем вопросам в связи с планируемыми работами, просим обращаться по адресу: РС (Я), г. Якутск, ул. Билибина 1, Генеральному директору ОАО "Якутскгеофизика" Махорину Александру Михайловичу.

